

FAUSKE KOMMUNE

Tilleggsinnkalling for Kommunestyre

Tid: 16.06.2023 kl.: 09:00 - 17:00

Sted: Kommunestyresalen, administrasjonsbygget

Eventuelle forfall meldes på telefon 901 87 192

Varamedlemmer møter etter nærmere avtale.

Vi ber om at sakspapirer ikke kastes etter møte, da møteprotokoll fra møtet kun vil inneholde innstilling og vedtak i sakene.

Merknader til møtet:

Budsjettkonferanse

Det kan bli justeringer i agendaen

SAKSLISTE: - MØTE NR 5/2023

Sak nr.	Sakstittel
046/23	Budsjettforutsetninger 2024

Fauske, 16.06.23

Ronny Borge
Fungerende Ordfører

FAUSKE KOMMUNE

SAKSPAPIR

	JournalpostID: 23/24467	
	Arkiv sakID.: 23/3884	Saksbehandler: Ingrid Steen Navjord
Sak nr.		Dato
031/23	Kommunestyre	15.06.2023
046/23	Kommunestyre	16.06.2023

Budsjettforutsetninger 2024

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Budsjettforutsetninger for 2024 tas til orientering.

Vedlegg:

05.06.2023

Budsjettforutsetninger_2024

1579522

Saksopplysninger:

Vedlagt dokument beskriver budsjettforutsetningene lagt til grunn i konsekvensjustert budsjett for 2024.

Ellen Beate Lundberg
kommunedirektør

BUDSJETTFORUTSETNINGER 2024

Innholdsfortegnelse

1. Kommuneproposisjonen	3
1.1 Politiske prioriteringer for kommunesektoren	3
1.2 Frie inntekter for 2024	5
1.2.1 Landsbasis	5
1.2.2 Fauske kommune	8
2. Budsjettforutsetninger	9
2.1 Realisme og balanse	9
2.2 Kommunal økonomisk bærekraft (KØB)	9
2.3 Omstilling og tiltak	10
2.4 Økonomiske hovedforutsetninger	11
2.5 Referansedokumenter	12
3. Budsjettprosess og metode	13
3.1 Fullstendige og realistiske budsjetter	13
3.2 Konsekvensjustert budsjett 2023	13
3.3 Lønnsvekst for 2024	13
3.4 Gebyrer og avgifter for 2024	13
3.5 Tiltak i budsjett 2024	13
4. Fremdriftsplan	15

1. Kommuneproposisjonen

Kommuneproposisjonen ble fremmet av regjeringen 11.05.2023. Proposisjonen er regjeringens dokument for å varsle de økonomiske rammene til kommunesektoren for 2024. Kapittel 1.1 inneholder utdrag og oppsummering fra denne proposisjonen.

1.1 Politiske prioriteringer for kommunesektoren

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren ved inngangen til 2023 viser at kommuner og fylkeskommuner er godt økonomisk drevet iflg. Proposisjonen, i tillegg har sektoren over flere år nytt godt av ekstraordinær skatteinntang som mange kommuner og fylkeskommuner har benyttet til å bygge opp solide disposisjonsfond. Driftsresultatet i 2022 var godt over Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomis (TBUs) anbefaling for hva det bør ligge på over tid. Etter flere år med gode driftsresultater har sektoren også bygd seg opp solide disposisjonsfond, og det er få kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK).

Regjeringen legger opp til å gi kommunesektoren en realvekst i frie inntekter på mellom 5,6 og 5,9 mrd. Kroner i 2024. Innenfor veksten på 5,6–5,9 mrd. Kroner ligger det inne satsinger på 150 mill. kroner til kommunene til psykisk helse og rus, 100 mill. kroner til de kommunene som taper mest på modellen for gradert basiskriterium og 300 mill. kroner til fylkeskommunene begrunnet med omlegging av inntektssystemet. Regjeringen legger opp til at kommunene får 4,4–4,7 mrd. Kroner av den samlede veksten i frie inntekter, mens fylkeskommunene får 1,2 mrd. Kroner av veksten. Dette legger til rette for at økte demografi- og pensjonskostnader blir dekket innenfor veksten. Departementet vil lage oppdatert anslag for merkostnadene til pensjon til statsbudsjettet for 2024.

Krigen i Ukraina

Vårt naboland Russland har gått til angrep på sitt naboland Ukraina, og millioner av mennesker er drevet på flukt i vår del av verden. Krigen har blant annet ført til ustabilitet i energi- og matvaremarkedene, og sammen med ettervirkninger av pandemien har den ført til høyere inflasjon enn på flere tiår.

Ringvirkningene av det som skjer rundt oss påvirker også kommunesektoren i Norge. Kommunene har stilt opp og tar imot flyktninger, men har også store utgifter til dette. Tilskudd fra staten skal gi en rimelig dekning av kommunenes merutgifter, utover det som dekkes av ordinære inntekter som for andre innbyggere. I revidert nasjonalbudsjett for 2023 foreslår regjeringen flere ulike tiltak som støtter opp under kommunenes arbeid med bosetting av flyktninger, jf. Prop. 118 S (2022–2023)

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2023.

Inntektssystemet

Inntektssystemutvalget ble nedsatt våren 2020, og skulle foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Utvalget la fram sin utredning høsten 2022, og kom med en rekke anbefalinger og forslag til endringer i inntektssystemet for kommunene. Regjeringen er i gang med å vurdere Inntektssystemutvalgets anbefalinger og vil foreta en helhetlig gjennomgang av

inntektssystemet for kommunene i en egen melding til Stortinget våren 2024. Det tas dermed sikte på at nytt inntektssystem for kommunene får virkning fra og med 2025.

Grunnrenteskatt på havbruk

Våren 2023 la regjeringen fram et forslag om grunnrenteskatt på havbruk. Regjeringen legger opp til at kommunesektoren samlet skal få inntekter tilsvarende halvparten av provenyet fra grunnrenteskatten. Forslaget skal særlig sikre lokalsamfunnene langs kysten og fellesskapet en større andel av de verdiene som skapes i oppdrettsnæringen. Forslaget gir derfor vertskommunene og vertsfylkene økte og stabile inntekter gjennom Havbruksfondet. Det skjer dels gjennom en økning av produksjonsavgiften på laks, ørret og regnbueørret til 90 øre per kilo. Kommunenes andel av inntekter fra salg av ny tillatelseskapasitet gjennom Havbruksfondet økes dessuten fra 40 til 55 prosent. Ekstrabevilgninger til kommunesektoren i år med høy grunnrente skal sørge for at kommunesektoren samlet sett vil få halvparten av provenyet fra grunnrenteskatten. Inntektene fra grunnrenteskatten kan brukes til å styrke tjenestetilbudet i kommuner og fylkeskommuner. Behandlingen i stortinget er satt til 31. mai 2023.

Generalistkommunen

Generalistkommuneutvalget la fram sin utredning i mars 2023. Utvalget har kartlagt og vurdert hvordan kommunene ivaretar oppgavene sine i dag, og hvordan de vil bli påvirket av utviklingstrekk i samfunnet framover. Kartleggingen legger vekt på i hvor stor grad kommunene oppfyller de lovfestede kravene rettet mot dem. Utvalget mener at generalistkommunesystemet er under økende press, blant annet fordi forskjellene mellom kommunene sine forutsetninger for å ivareta ansvaret sitt, trolig blir større framover. Samtidig er utvalget tydelig på at de mener at generalistkommuneprinsippet bør videreføres. Utvalget vil redusere graden av statlig detaljstyring og peker på at interkommunalt samarbeid og et omfordelende inntektssystem er avgjørende for å opprettholde generalistkommunesystemet. Utvalget mener lokalt handlingsrom er nødvendig for å kunne tilpasse tjenestetilbud og oppgaver til lokale forhold, og for å utvikle innovative løsninger på utfordringene kommunene står overfor. Flertallet i utvalget går inn for en aktiv politikk for større kommuner. Utvalget anbefaler ikke å flytte oppgaver fra alle kommuner eller differensiering av oppgaveansvar mellom kommunene.

Regjeringen vil legge til rette for økt kommunalt selvstyre med større grad av innovasjon og samarbeid mellom kommunene, bruke inntektssystemet til å utjevne økonomiske forskjeller mellom kommunene og sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre.

Generalistkommuneutvalgets utredning er sendt på høring med frist 1. oktober 2023.

Langsiktige utfordringer og muligheter

Samtidig som kommunesektoren må håndtere ekstraordinære, akutte utfordringer som virkninger av pandemien, økt tilstrømming av flyktninger, høy inflasjon og økte renter, står den overfor mer langsiktige utfordringer som den også må være rustet til å håndtere. Framover vil kommunene oppleve økt kostnadsvekst som følge av at andelen eldre i befolkningen øker. Behovene innenfor helse- og omsorgstjenesten vil øke markant, samtidig som andelen innbyggere i yrkesaktiv alder går ned.

Regjeringen vil sikre kommunesektoren økonomiske rammer til å løse de viktige oppgavene man har innen blant annet velferd, infrastruktur, kollektivtransport og samfunnsutvikling. Samtidig vil regjeringen fortsatt stille opp når det er ekstra utfordringer, slik tilfellet var i 2022 med både pandemi, økt tilstrømning av flyktninger og høy inflasjon. Regjeringen vil øke det kommunale selvstyret og fastholde rammestyring som overordnet prinsipp for styring av kommunesektoren. Dette gir kommunene større fleksibilitet i hvordan de løser de oppgaver de har ansvar for, og er en forutsetning for at pengene når dit de trengs mest.

Regjeringen vil sikre kommunesektoren økonomiske rammer til å løse de viktige oppgavene man har innen blant annet velferd, infrastruktur, kollektivtransport og samfunnsutvikling. Samtidig vil regjeringen fortsatt stille opp sammen med kommunene for å bidra til bosetting og integrering av flyktninger. Kommunesektoren skal være en aktiv bidragsyter i overgangen til et lav- og nullutslippssamfunn, og den kommunale planleggingen er sentral i hvordan vi skal håndtere klimaendringene og konsekvensene av disse. Kommunene er også viktige medspillere i utviklingen av nye lønnsomme arbeidsplasser og lønnsom utnytting av våre felles naturressurser. Regjeringen vil derfor sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for utbygging, får mer igjen for det og sikres en rettmessig del av verdiskapingen.

Regjeringen har satt i gang en tillitsreform i offentlig sektor. Større handlingsrom for kommuner og fylkeskommuner og mer faglig frihet for førstelinja på lokalt nivå, kan gi mer velferd og bedre tjenester til innbyggerne. Arbeidet med regjeringens tillitsreform er en integrert del av regjeringens arbeid med å fornye og utvikle offentlig sektor. De to andre områdene i fornyingsarbeidet er innovasjon og digitalisering. Målet med tillitsreformen er å gi brukerne og innbyggerne bedre velferd og bedre tjenester til rett tid. For å få til dette må en gi de ansatte mer rom og tid til å utføre arbeidsoppgavene, og en må styrke samarbeidet mellom partene.

Det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder hvilke utfordringer de står overfor, og det er kommunene selv som er best i stand til å vurdere hva som trengs mest i deres kommune. Det kommunale selvstyret gir rom for skreddersydde løsninger for hvert enkelt lokalsamfunn. En variert kommunestruktur bidrar også til dette. Derfor skal kommunesektoren i all hovedsak være rammefinansiert og hovedsakelig gis frie midler.

1.2 Frie inntekter for 2024

1.2.1 Landsbasis

Som nesten hundre prosent av landets øvrige kommuner gjør, så benytter også Fauske kommune KS' prognosemodell for beregning av frie inntekter, herunder rammetilskudd, inntektsutjevning og skatt på inntekt og formue. Dette kapitlet redegjør for nåværende prognoser for skatt og rammetilskudd i 2024, oppdatert iht. revidert nasjonalbudsjett 2023 og kommuneproposisjonen 2024.

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter med 4,4- 4,7 mrd. kroner for kommunene i 2024. I prognosemodellen er det lagt inn en realvekst som ligger midt i dette intervallet, dvs. 4,55 mrd. kroner. Av realveksten er om lag 3 mrd. kroner relatert til økte utgifter som følge av befolkningsendringer

(demografikompensasjon), mens 1,1 mrd. kroner er relatert til økte pensjonskostnader. Realveksten utover kompensasjon for demografi og pensjon er dermed 0,3 - 0,6 mrd. kroner. Av denne veksten er 0,15 mrd. kroner begrunnet i satsing i kommunene innen psykisk helse og rus, og 100 mill. kroner kommer som kompensasjon til de kommunene som tapte mest ved innføringen av gradert basistilskudd i utgiftsutjevningen. Kompensasjonen dekker cirka 1/3 av tapet utover kroner 300 per innbygger.

Ved fordeling av realveksten mellom skatt og rammetilskudd er forutsetningen i kommuneproposisjonen om at skattenes andel av samlede inntekter skal utgjøre 40 prosent lagt til grunn. For å oppfylle denne betingelsen vil sannsynligvis skatteinntektene måtte øke noe mer enn rammetilskuddet, da det forventes en samlet realvekst i øremerkede tilskudd. I prognosemodellen er det ut fra dette lagt til grunn en realvekst i skatteinntektene med 2,6 mrd. kroner, mens realveksten i rammetilskuddet er 1,95 mrd. kroner.

I statsbudsjettet for 2023 la regjeringen opp til at det skulle innføres en grunnrenteskatt på landbasert vindkraft fra og med inntektsåret 2023. Den foreslåtte grunnrenteskatten var en etterskuddsskatt som innbetales året etter inntektsåret. Det ble videre lagt til grunn at halvparten av grunnrenteinntektene skulle tilfalle kommunesektoren. Deler av inntektene skulle komme som frie inntekter i form av naturressursskatt som skulle inngå i inntektsutjevningen og rammetilskudd. Inntektene ble innarbeidet i prognosemodellen fra og med budsjettåret 2024 i tråd med regjeringens forslag. I forslaget til grunnrentebeskatning inngikk også en økt produksjonsavgift til anleggskommunene, men denne regnes ikke som en del av de frie inntektene og fremkommer dermed heller ikke i prognosemodellen. I revidert nasjonalbudsjett foreslås det at innføringen av grunnrenteskatten utsettes, og regjeringen tar nå sikte på å fremme forslag om grunnrenteskatt på landbasert vindkraft for Stortinget med virkning fra inntektsåret 2024. Som følge av utsettelsen inngår heller ikke naturressursskatt og rammetilskudd knyttet til grunnrenteskatt fra landbasert vindkraft lenger i prognosemodellen. Det presiseres samtidig at produksjonsavgiften på landbasert vindkraft som går til anleggskommunene ikke berørt av denne utsettelsen, og anleggskommunene vil få sine produksjonsavgifter som forutsatt.

I tidligere prognosemodeller har det også vært innarbeidet inntekter fra grunnrentebeskatning fra havbruk. Innarbeidingen av disse inntektene var basert på regjeringens høringsforslag til grunnrentebeskatning for havbruk. Regjeringen har lagt fram proposisjon med forslag til grunnrentebeskatning for havbruk. Lovforslaget er noe annerledes enn forslaget som var ute på høring, og som er lagt til grunn i tidligere prognosemodeller. Denne utgaven av prognosemodellen er oppdatert i samsvar med lovforslaget, og det er ikke lenger noen havbruksinntekter som inngår i inntektsutjevningen. Inntekter gjennom rammetilskuddet knyttet til grunnrentebeskatningen for havbruk er også tatt ut fra prognosemodellen. Regjeringen viser til at det i år med høy grunnrente at det kan bli aktuelt med ekstrabevilgning til kommuner og fylkeskommuner.

Følgende endringer i de nasjonale kommunerammene er innarbeidet i prognosemodellen fra og med 2024:

- Antallet elever i statlige og private skoler øker, og det er derfor innarbeidet et trekk i rammetilskuddet med 100 mill. kroner som følge av dette.

- I rammetilskuddet for 2023 inngår bevilgninger til covid-19 vaksinasjon av eldre (68 mill. kroner) og krav til synstolkning- tekniske løsninger (13 mill. kroner). Det er lagt til grunn at dette er engangsbevilgninger, og de er derfor korrigert ut av kommunerammen.
- Trekk over rammetilskuddet i 2023 som følge av høye konsesjonskraftsinntekter på 535 mill. kroner er et ettårig trekk som ikke videreføres.

Følgende helårseffekter av vedtatte tiltak som er eller vil igangsettes i 2023 er innarbeidet i rammetilskuddet for 2024 i prognosemodellen:

- Gratis SFO inntil 12 timer på andre trinn, økning 828 mill. kroner
- Gratis barnehageplass fra og med tredje barn i barnehage, økning med 24 mill. kroner
- Nedtrapping pensjonspåslag private barnehager, reduksjon med 53 mill. kroner
- Basistilskudd fastleger, økning 220 mill. kroner
- Økt barnetillegg i kvalifikasjonsprogrammet, økning med 0,8 mill. kroner.

Utgiftutjevningen

Sektorvektene, det vil si hvor stor del den enkelte sektor har i den samlede kostnadsnøkkelen, blir vanligvis oppdatert på bakgrunn av kommunenes netto driftsutgifter i siste tilgjengelige regnskapsår. For utgiftsutjevningen i 2022 og 2023 skulle normalt sett regnskapstall fra henholdsvis 2020 og 2021 blitt benyttet. Pandemisituasjonen, med ekstraordinære overføringer til kommunesektoren og endret aktivitet mellom de ulike sektorene, har gjort at de i mindre grad gjenspeiler en normalsituasjon for kommunesektoren. I utgiftsutjevningen for 2022 og 2023 er der derfor tatt utgangspunkt i regnskapstallene for 2019.

I kommuneproposisjonen for 2024 viser departementet til at selv om også 2022 fremdeles var noe preget av koronapandemien, er vurderingen at regnskapstall fra 2022 i mindre grad er påvirket av pandemien enn regnskapstall for 2020 og 2021. Ureviderte KOSTRA-tall for 2022 tyder også på at fordelingen av utgiftstall mellom sektorene i større grad reflekterer en normalsituasjon. Departementet tar derfor sikte på å ta utgangspunkt i regnskapstall fra 2022 til beregningen av sektorandeler og samlet utgiftsbehov for 2024, både for kommunene og fylkeskommunene.

Ut fra signalene i kommuneproposisjonen er det ved oppdatering av prognosemodellen gjort en reberegning av sektorvektene i utgiftsutjevningen for 2024 med utgangspunkt i de foreløpige regnskapstallene for 2022. Kriterievektene i kostnadsnøkkelen i utgiftsutjevningen er så oppdatert med utgangspunkt i de reberegnete sektorvektene. Denne oppdateringen, sammen med at utgiftsbehovet øker som følge av økningen i frie inntekter i 2023 og 2024, gjør at utgiftsutjevningen endres ganske mye for mange kommuner.

Andre saker som er omtalt i kommuneproposisjonen

I kommuneproposisjonen 2024 er det i kapittel 8 omtale av saker som gjelder oppgavefordeling og regelverk. Flere av sakene vil kunne ha økonomisk betydning for kommunene, og dermed også kunne

medføre endringer i rammetilskuddet for 2024 utover det som er innarbeidet i denne modellen. Dette gjelder bl.a.

- Ny opplæringslov. Ny opplæringslov er til behandling i Stortinget. Det foreslås blant annet regler som skal bidra til at flere fullfører videregående opplæring, og regler for å tydeliggjøre elevperspektivet i loven. Ny lov skal etter planen tre i kraft høsten 2024. Kommunesektoren skal kompenseres for de økonomiske konsekvensene av lovendringene. Disse summerer seg til i underkant av 800 mill. kroner. Kunnskapsdepartementet vil komme tilbake til finansiering av lovforslag som ikke allerede er finansiert i 2023-budsjettet. Dette vil skje i de årlige forslagene til statsbudsjett.
- Forslag om å lovfeste at unge ikke kan bosettes i sykehjem mot sin vilje. Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring et lovforslag som innebærer at ingen pasienter under 50 år skal bosettes på sykehjem mv. mot sin egen, eventuelt pårørendes, vilje. Departementet har bedt høringsinstansene om tilbakemelding på økonomiske og administrative konsekvenser av lovforslaget.
- Barnevernsreformen - overgangsordning rammetilskudd. Reformen har en overgangsordning ved at halvparten av kompensasjonen til kommunene i tilknytning til reformen blir fordelt særskilt etter faktisk tiltaksbruk basert på regnskapsåret 2020. I kommuneproposisjonen vises det til at denne overgangsordningen varer ut 2024, og at alle midlene fra og med 2025 vil fordeles etter kostnadsnøkkelen for barnevern. Dette er i henhold til tidligere signaler og har vært innarbeidet i prognosemodellene siden 2022.

1.2.2 Fauske kommune

Kommunal deflator

Regjeringens anslag for lønns- og prisvekst for kommunesektoren lanseres vanligvis først i forslag til statsbudsjett i oktober. KS' prognosemodell innarbeider derfor ikke kommunal deflator for 2024 før høsten 2023. Prognosemodellen legger derfor opp til at kommunene selv må vurdere størrelsen på kommunal deflator i tiden før oktober, dersom prognosene for frie inntekter i 2024 skal fremkomme med 2024-priser. I revidert nasjonalbudsjett for 2023 er imidlertid konsumprisindeksen for 2024 anslått til 3,7 prosent. Konsumprisindeksen og kommunal deflator er ikke nødvendigvis sammenfallende, men begge gir uttrykk for prisvekst på ulike sammensetninger av varer og tjenester. Med manglende prognose på kommunal deflator vurderer kommunedirektøren at anslått konsumprisindeks er mest nærliggende å legge til grunn for beregning av frie inntekter for 2024.

Prognose for frie inntekter

Føringene i revidert nasjonalbudsjett 2022 og kommuneproposisjonen 2023 gir følgende foreløpige prognose for rammetilskudd og skatt i Fauske kommune. Dette forutsetter kompensasjon for lønns- og prisvekst tilsvarende 3,7 prosent. Denne antagelsen er usikker fordi regjeringen vanligvis ikke estimerer

kommunal deflator for 2024 før forslag til statsbudsjett legges fram i oktober. Det kan derfor fremkomme avvik mellom følgende prognose og oppdaterte prognoser i oktober 2024.

Prognose for frie inntekter 2023-2024	2023	2024	Endring
Innbyggertilskudd	270 240 219	290 509 139	20 268 920
Utgiftsutjevningen	1 463 246	5 643 218	4 179 973
Overgangsordning - INGAR	-394 997	-	394 997
Saker særskilt fordeling	5 985 000	6 781 331	796 331
Nord-Norge-tilskudd	18 534 000	19 157 000	623 000
Koronapandemi - tilleggsbevilgninger gjennom innbyggertilskuddet	156 317	-	-156 317
Stortinget saldering budsjett 2023	1 142 000	-	-1 142 000
Endringer RNB	4 080 947	-	-4 080 947
Sum rammetilskudd uten inntektsutjevning	301 207 000	322 091 000	20 884 000
Netto inntektsutjevning	37 311 000	39 117 000	1 806 000
Sum rammetilskudd	338 518 000	361 208 000	22 690 000
Skatt på formue og inntekt	299 868 000	310 980 000	11 112 000
Sum skatt og rammetilskudd	638 400 000	672 200 000	33 800 000

Tabell 1: Statsbudsjettets prognoser

2. Budsjettforutsetninger

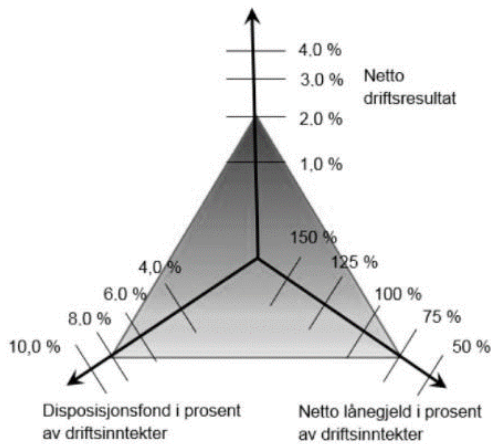
2.1 Realisme og balanse

Kommuneloven § 14-4 stiller krav til at økonomiplanen og årsbudsjettet både skal være realistisk og i balanse. Konsekvensjustert budsjett 2024 oppfyller ikke balansekravet. Fauske kommune er derfor avhengig av tiltak og/eller endrede rammebetingelser for at endelig budsjett 2024 både skal oppfylle kravet til balanse og realisme. For at budsjett 2024 skal være et reelt styringsverktøy, er det kommunedirektørens anbefaling at hensynet til realisme kommer først. Dette er i tråd med anbefalingen fra Statsforvalteren ifb. årsbudsjettet for 2023, der kravet til realisme er det trukket frem som det viktigste kriteriet å oppfylle av disse to.

2.2 Kommunal økonomisk bærekraft (KØB)

I henhold til kommuneloven skal kommuner forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. I et samarbeidsprosjekt mellom NORD Universitet, Statsforvalteren i Nordland og Rana kommune ble KØB-modellen utviklet. Den skal med sine økonomiske handlingsregler bidra til god langsiktig styring, bærekraft og forutsigbare kommunale tjenester. Hensikten er at ved å overholde måltallene under skal en sikre økonomisk bærekraft over tid.

- Netto driftsresultat i prosent (2%)
- Netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter (75%)
- Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter (5-10%)

Figur 1: KØB-modell

Fauske kommune har vedtatt følgende finansielle måltall, som er i tråd med kriteriene for kommunal økonomisk bærekraft (KØB).

Mål	TBU* anbefaling	Kort sikt	Lang sikt
Netto driftsresultat	>2%	2 %	5 %
Gjeldsgrad	<75%	<160%	75 %
Disposisjonsfond	>5%	>5%	10 %

Tabell 2: Fauske kommunes vedtatte finansielle måltall

Til sammenligning viser tabellen under utvikling i økonomisk bærekraft i perioden 2018-2022. Netto driftsresultat har utviklet seg fra negativ i 2018-2020 til positiv i 2021-2022. De positive resultatene i 2021-2022, har nødvendigvis medført dekking av tidligere års merforbruk og ikke avsetning til disposisjonsfond som kommunen ikke har hatt mulighet til.

	2018	2019	2020	2021	2022
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-3,08	-5,24	-0,45	2,86	6,01
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	146	159	159	151	142
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	0	0	0	0	0

Tabell 3: Fauske kommunes utvikling i økonomisk bærekraft i perioden 2018-2022.

2.3 Omstilling og tiltak

Det overordnede økonomiske bildet tilsier at det i 2024 er nødvendig å gjøre prioriteringer for å ikke akkumulere mer underskudd. I hht. tiltaksplan i ROBEK skal Fauske kommune levere et balansert

budsjett i 2024, hvor 1,5 mill. kr. går til dekning av tidligere års merforbruk. Ytterligere tiltak vil utredes og inngå i kommunedirektørens forslag til økonomiplan for 2024-2027 dersom de vurderes som gunstige og forsvarlige. Konsekvenser for tjenesteproduksjon og innbyggere skal synliggjøres for hvert enkelt tiltak og tillitsvalgte vil involveres i prosessen. Samtidig viser konsekvensjustert budsjett at kommunen nærmer seg balanserte budsjetter, og at det ikke er rom for ytterlige tiltak i alle avdelinger. Arbeidet med omstilling og tiltak beskrives nærmere i kapittel 3.

2.4 Økonomiske hovedforutsetninger

- Fauske kommune skal i henhold til vedtatt tiltaksplan ha dekket inn det akkumulerte underskuddet i sin helhet i løpet av regnskapsåret 2026. Dette forutsetter at kommunen ikke akkumulerer mer underskudd i økonomiplan 2024-2027.
- Kommuneproposisjonen for 2024 er lagt til grunn for foreløpige beregninger av skatteinntekter og rammetilskudd, samt øremerkede tilskudd. Forutsetningene i statsbudsjettet legges til grunn for endelige beregninger når dette er kjent 6. oktober 2023.
- Eiendomsskatten på næring og energianlegg videreføres med 7 promille.
- Eiendomsskatten på bolig og fritidsbolig videreføres med 4 promille.
- Konesjonskraft 2024. Nåværende kraftutvalg er valgt for perioden 2019-2023 (se kommunestyrevedtak 051/19). Ordningen med kraftutvalg, og salg av konesjonskraft på årsbasis har fungert bra, og det antas at nytt kraftutvalg vil komme på plass etter valget høsten 2023. Konesjonskraften har de senere år vært solgt i fjerde kvartal. Konsekvensjustert budsjett er basert på prognoser per 30.04.2023. Endelig budsjett vil bli basert på prognoser per 31.10.2023 eller endelig salgspris for 2024. Kostnader for produksjon av konesjonskraft vil bli basert på prognoser per 31.10.2023.
- Salg av kvotekraft forvaltes iht. avtale med SKS. Opprinnelig avtale ble signert i november 2019, men det ble i april 2023 gjort noen endringer som følger av at SKS reviderte egen sikringshandel, som Fauske kommune følger gjennom denne avtalen. Avtalen løper til den sies opp. Se sak hhv. 22/11194 og 23/6686. Konsekvensjustert budsjett er basert på prognoser per 30.04.2023. Endelig budsjett vil bli basert på prognoser per 31.10.2023
- Kommunal deflator offentliggjøres i statsbudsjettet 6. oktober 2023. Den kommunale deflatoren defineres fra sentralt hold som veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før og omfatter både lønn og priser på kjøp av varer og tjenester (driftskostnader og investeringer). Inntil kommunal deflator offentliggjøres legges anslått konsumprisindeks til grunn for beregning av frie inntekter for 2024.
- Lånerenten forventes å holde seg høy for store deler av 2024. Fauske kommune bruker Kommunalbankens renteprogner for beregning av budsjettrenter. Med bakgrunn i prognosene fra Kommunalbanken er renter for 2024 beregnet med følgende satser; husbanklånene har en snittrente på 3,9 %, flytende rente og 3M NIBOR har et snittrente på 4,3%. I tillegg har kommunen to fastrentelån med hhv. 4,08% og 1,77% rente.

- Med bakgrunn i de siste års store låneopptak vil administrasjonen gjennomgå hele låneporteføljen, hvor man blant annet vil se på mulighetene for om noen av investeringsprosjektene kvalifiserer for grønne lån som har en noe lavere rentesats.
- Fauske kommune har ikke fondsreserver som kan brukes til å styrke driften ved behov eller inngå som egenkapital ved nye investeringer. Kommunen er derfor avhengig av å videreføre en streng budsjett disiplin og i størst mulig grad unngå å bli eksponert for stor økonomisk risiko gjennom vår tjenesteproduksjon, investeringer og avtaler med andre.
- Statsforvalteren vil som hovedregel ikke godkjenne ytterligere låneopptak utover de investeringer som allerede er besluttet i Fauske kommune. Unntaket vil være investeringer som kan bidra til effektivisering av driften og reduksjon i driftsnivået på sikt.
- Demografiutviklingen må ligge til grunn for dimensjonering av fremtidig tjenestebehov.
- Med utgangspunktet i kommuneloven skal det beregnes minimumsavdrag, jf. §14-18 for kommunens lån til investeringer. Ved beregning for 2022 fremkom det at kommunen hadde betalt for lite i avdrag løpende gjennom året slik at en ekstrainnbetaling måtte gjennomføres. Kort fortalt skal lånet reduseres i takt med at verdien på anleggsmidler går ned. For å sikre riktig minimumsavdrag vil administrasjonen gjennomgå hele anleggsregisteret med tilhørende avskrivninger. Tilsvarende vil lån og avdrag gjennomgås.
- Fauske kommune utarbeider konsekvensjustert budsjett tidlig på året. Dette innebærer at det fortsatt er knyttet usikkerhet til flere budsjettposter, da forutsetninger og kunnskapsgrunnlag vil endre seg i tiden frem til kommunedirektøren legger frem sitt endelige budsjettforslag.

2.5 Referansedokumenter

De viktigste referansedokumentene for budsjett- og økonomiplanarbeidet er:

- Årsbudsjett 2023 og økonomiplan 2023-2026 vedtatt av Fauske kommunestyre 15. desember 2022.
- Årsmelding 2022 for Fauske kommune.
- KOSTRA-tall for 2022.
- Mål, planer og detaljbudsjetter for enhetene/tjenesteområdene for 2023.
- Tertialrapporter/økonomimeldinger.
- Underveisrapport for omstillingsprosjektet.
- Statistikk for befolkningsutvikling og endring i tjenestebehov fra SSB.
- Revidert nasjonalbudsjett for 2023, Meld. St. 2 (2022–2023).
- Kommuneproposisjonen for 2024, Prop. 112 S (2022–2023).

3. Budsjettprosess og metode

3.1 Fullstendige og realistiske budsjetter

Budsjettet skal være fullstendig når det gjelder brutto inntekter og utgifter. Med fullstendig menes at inntekter og utgifter skal vises hver for seg og ikke som et nettobeløp der inntekter er fratrukket budsjetterte utgifter. Anslag over inntekter og utgifter skal dessuten være mest mulig realistisk. Budsjettet skal settes opp innenfor tildelt ramme. Konsekvenser av tildelt ramme skal omtales.

Budsjetteringen skal foregå i budsjettssystemet Arena.

3.2 Konsekvensjustert budsjett 2023

Konsekvensjustert budsjett for 2024 er budsjettet for 2023 justert for alle vedtatte endringer med virkning fra 2023 og faktisk lønnsoppgjør 2023. Tjenesteområdene har utarbeidet konsekvensjustert budsjett for 2024 våren 2023. Sammenstilling av konsekvensjustert budsjett blir presentert i budsjettkonferansen i kommunestyret 16. juni. Konsekvensjustert budsjett må justeres når forslag til statsbudsjett 2024 presenteres 6. oktober.

3.3 Lønnsvekst for 2024

I budsjettet for 2024 legges det til grunn en lønnsvekst iht. kommunal deflator for 2024 som offentliggjøres i statsbudsjettet 6. oktober 2022. Inntil kommunal deflator offentliggjøres bruker kommunen prognoser for lønnsvekst fra SSB. Utgiftspostene justeres ikke automatisk for prisvekst. Effekten av det sentrale lønnsoppgjøret i 2023 er innarbeidet i konsekvensjustert budsjett.

3.4 Gebyrer og avgifter for 2024

Det legges til grunn at alle gebyrer, avgifter, egenbetalinger og andre inntekter minimum øker med kommunal deflator som offentliggjøres i statsbudsjettet 6. oktober 2023.

Ubenyttede inntektsmuligheter, herunder både nye inntektsmuligheter og økning i satsene utover kommunal deflator, skal vurderes. Det er kommunedirektørens anbefaling at det bærende prinsipp i Fauske kommune skal være at det er den som bruker en tjeneste, som skal betale det tjenesten koster. Ved prisfastsettelsen er det selvkost som skal legges til grunn. Prinsippet om selvkost ivaretar generasjonsprinsippet i KØB. Det er opp til kommunestyret å fastsette de kommunale gebyrene, avgiftene og egenbetalingene for 2024. De endelige satsene vil derfor kunne avvike fra det prosentvise påslaget i kommunal deflator.

3.5 Tiltak i budsjett 2024

I tillegg til de tallfestede tiltakene som ble vedtatt i budsjett 2023, ble det i tillegg i budsjettokumentet for 2023, listet opp forslag til utredninger i planperioden. Disse utredningene, samt de som fremgår i

budsjettvedtaket (verbaldelen) i kommunestyret, er nå en del av utredningene – den samlede prosjektporteføljen - i budsjett og økonomiplanarbeidet. Disse utredningene vil bl.a. resultere i ulike potensielle tiltak som vil bli tallfestet i budsjettprosessene de kommende årene. Dette innebærer at jobbing med tiltak er en prosess som pågår løpende gjennom året i form av utviklingsoppgaver i tjenesteområdene.

I budsjettkonferansen i kommunestyret 16. juni vil kommunedirektøren presentere netto budsjettutfordring for 2024 og økonomiplanperioden 2024-2027. Netto budsjettunderskudd i konsekvensjustert budsjett 2024 er utgangspunktet for jobbing med tiltak i etterkant av kommunestyremøtet. Tiltaksjobbing vil være prioritert i tiden framover og helt fram til kommunedirektørens budsjettforslag fremmes i november. Samtidig vil det legges vekt på at kommunen nærmer seg et balansert budsjett, og at tiltak kun kan gjennomføres i de tjenesteområdene hvor det er rom for ytterligere effektiviseringer. Mulighetsrommet for ytterligere effektivisering vil utredes som en del av dette arbeidet, og inngår i første del av prosessen beskrevet under.

Arbeidet med tiltak vil foregå i henhold til etablert metode, med følgende tre faser:

- Del 1: Analyse
- Del 2: Tiltakskort
- Del 3: Budsjettintegrering

I den første delen foretas det en analyse av tiltak som er foreslått av kommunens ansatte, folkevalgte og eventuelle andre. Utredninger skjer gjennom analyse av fastsatte punkter som skal avdekke tiltakets potensielle gevinster og konsekvenser. Denne metoden bidrar særlig til å avdekke om tiltak i et tjenesteområde berører andre tjenesteområder. Dersom dette viser seg å være tilfelle kobles relevante tjenesteområder på utredninger, slik at en oppnår en helhetlig analyse av tiltaket på kommunenivå. Gjennom samarbeid mellom ansatte i tjenesteområder, kontrollere og samfunnsøkonom oppnår en derfor et helhetlig kunnskapsgrunnlag.

Kunnskapsgrunnlaget fra analysen fører til en beslutning om tiltaket er gjennomførbart og skal innarbeides i kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan. Arbeidet med tiltaket går dermed videre til «Del 2: Tiltakskort». Her utarbeides det et tiltakskort for hvert tiltak, som vedlegges kommunedirektørens budsjettforslag. I forslaget fremkommer det blant annet en beskrivelse av tiltaket, konsekvenser av tiltaket, gevinster og forutsetninger for tiltaket. Dette bidrar til å danne en felles forståelse og et helhetlig kunnskapsgrunnlag for kommunens folkevalgte, ansatte og innbyggere. Tillitsvalgte involveres i denne prosessen for å sikre representasjon og gjennomføringsevne.

Dersom tiltaket vedtas i den politiske behandlingen av budsjettet, benyttes tredje del av metoden. «Del 3: Budsjettintegrering», som sørger for at både positive og negative økonomiske konsekvenser av tiltak integreres i budsjettet.

4. Fremdriftsplan

Aktivitet	Oppgave	Ansvar	Tid/Dato
Regnskapsavslutning 2022 og budsjettforberedelser 2024 i adm.	Regnskap, årsmelding og budsjettforberedelser	Kommunedirektør (KD)/ kommunalsjef ØV	Uke 2–13
Administrative budsjettsamling	Budsjett og handlingsplan 2024-2027	KD	28. februar
Budsjettarbeid i tjenesteområdene sområdene	Arena åpner (lønnsark og konsekvensjustert budsjett)	Kommunalsjef ØV	Uke 9
Temamøte budsjett 2024 i formannskapet	Handlingsplan og diskusjon om mulige tiltak i budsjett 2024	Ordfører/KD	30. mars
Kommuneproposisjonen 2024	Budsjettforutsetninger 2024 i kommunestyret	Regjeringen	Mai
Konsekvensjustert budsjett	Frist samhandlingsområdene	Kommunalsjefer	22. mai
Administrative budsjettsamling	Budsjett og handlingsplan 2024-2027	KD	06.jun
Budsjettkonferanse - Politikk, administrasjon og tillitsvalgte	Konsekvensjustert budsjett presenteres	KD	16. juni
Videre budsjettarbeid / oppdrag i samhandlingsområdene	Arbeid med tiltak til budsjett 2024	Kommunalsjefer	Uke 24–35
Administrativ budsjettsamling	Status tiltak og handlingsplan	KD	31.aug
Temamøte budsjett i formannskapet	Oppfølging fra budsjettkonferansen	Ordfører/KD	13. september
Statsbudsjettet 2024	Fremlegg av statsbudsjettet	Regjeringen	Oktober
Budsjettkonferanse - Politikk, administrasjon og tillitsvalgte	Temamøte budsjett (analyser, tiltak, mv.)	Ordfører/KD	18.okt
Arbeidsmøte budsjett i formannskapet	Arbeidsmøte om tiltak (budsjetttrammer, forutsetninger, budsjettforslag, simulering av budsjett)	Ordfører/KD	19. oktober
Videre budsjettforberedelser / oppdrag i samhandlingsområdene	Siste frist tiltakskort og tekst	Kommunalsjefer	20. oktober
Budsjett 2024 og økonomiplan 2024–2027	KDs budsjettforslag presenteres	KD	7. november
Spørsmål og svar	Basert på KDs budsjettforslag	KD	Uke 45–50
Politisk behandling	Formannskapet	Ordfører	28. november
Politisk behandling	Kommunestyret	Ordfører	14. desember
Oversendelse til Statsforvalteren	Komplett oversendelse med alle vedtak	Økonomi	Innen utg. av jan.

Blått – politikken

Grønt – føringer